

NORGES HØYESTERETT

Den 25. september 2014 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Øie og Noer i

HR-2014-01897-U, (sak nr. 2014/1596), straffesak, anke over dom:

I.

A (advokat Rohnny Andersen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

II.

B (advokat Torkel Johnsen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

III.

Den offentlige påtalemyndighet

mot

A (advokat Rohnny Andersen)

B (advokat Torkel Johnsen)

avsagt slik

B E S L U T N I N G:

- (1) Saken gjelder anker over lagmannsrettens lovanvendelse, saksbehandling og straffutmåling i sak om blant annet overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd annet punktum.
- (2) Ved tiltalebeslutning utferdiget av Økokrim 15. oktober 2013 ble B satt under tiltale for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd annet punktum, lov

om motorferdsel i utmark § 12, jf. § 3 og vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 24 første ledd første punktum.

- (3) Ved forelegg utferdiget av Økokrim 15. oktober 2013, som trådte i stedet for tiltalebeslutning, jf. straffeprosessloven § 268, ble A satt under tiltale for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd annet punktum.
- (4) Tiltalen for overtredelse av naturmangfoldloven omfattet at de to tiltalte sammen hadde felt et furutre med et kongeørnrede i. Tiltalen mot B for overtredelse av motorferdselsloven gjaldt at hun dessuten hadde brukt sin ATV i forbindelse med felling av furutreet.
- (5) Ved Salten tingretts dom 18. desember 2013 ble både B og A frifunnet.
- (6) Påtalemyndigheten anket lovanvendelsen under skyldspørsmålet til Hålogaland lagmannsrett, som 20. juni 2014 avsa dom med slik slutning:
- "1. B, dømmes for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd annet punktum og motorferdselloven § 12, jf. § 3, sammenholdt med straffeloven § 63 første ledd, til fengsel i 21 - tjueen - dager som gjøres betinget med en prøvetid på 2 - to - år, jf. straffeloven §§ 52 flg., og til å betale bot på 18 000 - attentusen - kroner subsidiært 30 - tretti - dagers fengsel.**
 - 2. B dømmes i medhold av straffeloven § 35 til å tåle delverdiinndragning av motorsag og Polaris ATV med kjennetegn -- ---- med 7 000 - sjutusen - kroner til fordel for staten.**
 - 3. B frifinnes for krav om inndragning av kjetting, jf. beslag 2013/609.**
 - 4. B dømmes til å betale 1 500 - femtenhundre - kroner i saksomkostninger for tingretten. Saksomkostninger for lagmannsretten idømmes ikke.**
 - 5. A, dømmes for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd annet punktum til å betale en bot på 15 000 - femtentusen - kroner, subsidiært fengsel i 24 - tjuefire - dager.**
 - 6. A dømmes til å betale 4 000 - firetusen - kroner i saksomkostninger for tingretten. Saksomkostninger for lagmannsretten idømmes ikke."**
- (7) B har anket over lagmannsrettens lovanvendelse og har gjort gjeldende at tingrettens lovanvendelse er riktig. Naturmangfoldloven § 15 er ikke utformet på en slik måte at borgerne kan forutberegne sin rettsstilling, og det vil være i strid med legalitetsprinsippet å dømme henne for overtredelse av naturmangfoldloven.
- (8) A har anket over lagmannsrettens lovanvendelse, saksbehandling og straffutmåling. Det gjøres gjeldende at handlingen ikke er straffbar og at saken ikke var tilstrekkelig opplyst til at lagmannsretten kunne avsi ny dom. Subsidiært anføres det at den utmålte boten er for høy.
- (9) *Påtalemyndigheten* har motanket. Anken gjelder straffutmålingen, rettighetstapet og inndragningskravet.
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at begge de domfelte ble frifunnet i tingretten og dermed har ankerett til Høyesterett, jf. SP artikkel 14 nr. 5. Ankene kan bare nektes fremmet dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at ankene ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd siste punktum. En eventuell ankenektelse må begrunnes, jf. straffeprosessloven § 323 annet ledd annet punktum.

- (11) Utvalget ser først på ankene over lovanvendelsen.
- (12) På gjerningstidspunktet lød naturmangfoldloven § 15 første ledd slik:

"Høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Unødig skade og lidelse på villlevende dyr og deres reir, bo eller hi skal unngås."

- (13) De ankende parter anfører at annet punktum må leses i sammenheng med første punktum, slik at bestemmelsen ikke generelt rammer de handlinger som er nevnt i annet punktum, men bare handlinger av en slik art som har skjedd *i forbindelse med* høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr. Dette følger etter deres syn av en naturlig forståelse av ordlyden, og de gjør gjeldende at lovprinsippet i Grunnloven § 96 og EMK artikkel 7 da medfører at de tiltalte må frifinnes. Også overgangen fra et frednings- til et forvaltningsprinsipp taler etter deres mening for en slik tolkning. Særskilt beskyttelse etter den någjeldende ordningen skal gis i forskrift gitt i medhold av naturmangfoldloven § 23.
- (14) Utvalget er i begrunnelse og resultat enig med lagmannsretten, som uttaler:

"Tingretten tok utgangspunkt i kravet om en klar lovhjemmel for å dømme noen til straff, jf. straffeloven § 96 og EMK artikkel 7, og kom, ut fra en drøftelse av ordlyden, forarbeidene og forholdet til § 23 i loven, til at annet punktum i § 15 første ledd ikke er en generell bestemmelse til vern av reir, men at bestemmelsen kun kommer til anvendelse på 'unødig skade og lidelse på kongeørnen og dens reir [i] ved høsting og annet uttak av villlevende dyr'. Tingretten kom videre til at de tiltaltes felling av treet med påfølgende ødeleggelse av reiret ikke kunne anses som 'høsting eller annet uttak av villlevende dyr', jf. naturmangfoldloven § 15 første ledd første punktum, og at de derfor måtte frifinnes.

Lagmannsretten er ikke enig i tingrettens lovforståelse. Etter lagmannsrettens syn gir en naturlig forståelse av ordlyden i § 15 første ledd klart uttrykk for at annet punktum utgjør et selvstendig straffsanksjonert påbud, og ikke bare en forlengelse eller supplement til første punktum slik forsvarerne gjør gjeldende. Lagmannsretten kan herunder ikke se at det er nødvendig med noen utvidende eller analogisk fortolking for å ramme unødig skade og ødeleggelse av det aktuelle kongeørnreiret. Den foreliggende praksis om krav til klarhet i straffebestemmelser, jf. Rt-2014-238 mv. henvisninger, er derfor av mindre interesse i dette saksforholdet. Spørsmålet blir her snarere det motsatte, nemlig om det foreligger holdepunkter i rettskildematerialet for å fortolke ordlyden innskrenkende slik at ødeleggelse av reiret under de rådende omstendigheter likevel ikke var straffbar.

Begge forsvarere har gjort gjeldende at ødeleggelse av reir som her ble rammet av den tidligere bestemmelse i § 3 i viltloven av 29. mai 1981 nr. 38, men at overgangen fra et fredningsprinsipp til et forvaltningsprinsipp i naturmangfoldloven § 15 innebærer at så ikke lenger er tilfelle. Det pekes videre på at endringen var tilsiktet, og at vern av reir forutsetter bruk av § 23 som gir mulighet for ved forskrift å utpeke nærmere angitte arter som prioritert. Dette er for eksempel tilfelle for svarthalespore, jf. forskrift av 20. mai 2011 nr. 524.

Lagmannsretten kan ikke se at det er noen holdepunkter i forarbeidene til naturmangfoldloven for at vern av reir, bo eller hi skal være begrenset til høsting eller annet uttak av villlevende dyr. Etter lagmannsrettens oppfatning er det all grunn til å tro at en så drastisk reduksjon av vernet ville ha framkommet tydelig av forarbeidene, og ville også ha vært i dårlig samsvar med andre bestemmelser i loven, herunder § 5 om forvaltningsmål for arter. Av NOU 2004:28 framgår det, under merknadene til § 15 (side 586) slik den da var foreslått, uttrykkelig at vern av reir, bo eller hi ikke var begrenset slik tingretten har lagt til grunn. Forslaget til bestemmelse var da som følger:

'§ 15 (bevaringsprinsipp for virveldyr)

Uttak av eller skade på viltlevende virveldyr, herunder egg og rogn, skal ikke skje uten at det er åpnet for det i lov eller vedtak med hjemmel i lov. Det samme gjelder for skade på deres reir og bo eller hi.'

I merknadene til bestemmelsen heter det videre:

'Av bestemmelsens annet punktum fremgår at heller ikke skade av virveldyrs reir, bo eller hi er tillatt uten hjemmel i lov eller vedtak med hjemmel i lov. Begrepene reir, bo eller hi omfatter ynglesteder. Om begrepene også omfatter hvilesteder, må avgjøres konkret. Et mindre, avgrenset område vil lettere omfattes enn et større område der avgrensningen er uklar. Bestemmelsen kan f.eks. innebære at trær hvor vilt har sitt reir i yngletiden, ikke hogges, eller at en vannforekomst som er tilholdssted for en stor salamander ikke nedbygges.'

I Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) fikk § 15 første ledd første og annet punktum den ordlyd som senere ble vedtatt, og i proposisjonens kapittel 9.4 er valget av forvaltningsprinsippet nærmere begrunnet, særlig kapittel 9.4.5. Et viktig utgangspunkt var at man ønsket et regelverk som omfattet alle arter. Til tross for endringene i ordlyden i § 15 er merknadene til bestemmelsen identisk med det som er gjengitt ovenfor fra NOU 2004:28, med unntak av de endringer som direkte følger av ordlyden. Fra merknadene til § 15 inntas:

'Av § 15 første ledd annet punktum fremgår at unødig skade på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi skal unngås. [...] Bestemmelsen kan f.eks. innebære at trær hvor vilt har sitt reir i yngletiden ikke hogges unødig, eller ... [...].'

Lagmannsretten kan ut fra dette ikke se at overgangen til et forvaltningsprinsipp har hatt en slik virkning som forsvarerne har gjort gjeldende, men at unødig skade på viltlevende dyrs reir, bo eller hi – i samsvar med ordlyden i bestemmelsen – rammes av naturmangfoldloven § 15 første ledd annet punktum. For så vidt gjelder muligheten for å utpeke særskilte arter etter § 23 bemerkes at en ikke ut fra dette kan trekke den slutning at det ikke gjelder et generelt vern etter § 15. Det vises i denne forbindelse til NOU 2004:28 hvor det på side 39 heter:

'I tillegg til det generelle regime med et bevaringsprinsipp for alle arter, foreslår utvalget en hjemmel for Kongen til å peke ut prioriterte arter. [...].'

Valget av et forvaltningsprinsipp i naturmangfoldloven medfører ikke at forholdet til § 23 kommer i et annet lys enn foreslått av utvalget."

- (15) Uten å vise til konkrete uttalelser i forarbeidene, anfører de ankende parter subsidiært at forarbeidene som et utgangspunkt gir uttrykk for at "felling av reir-trær utenfor yngletiden kan aksepteres". Etter deres syn viser "[i]dentifiseringen og benevnelsen av *yngletiden* og *ynglestedet* ... at man er opptatt av ynglingen (dyret) og mindre av reiret".
- (16) I de spesielle merknadene til § 15 i Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) heter det på side 384 blant annet:
- "Av § 15 første ledd annet punktum fremgår at unødig skade på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi skal unngås. Begrepene reir, bo eller hi omfatter ynglesteder. Om begrepene også omfatter hvilesteder, må avgjøres konkret. Et mindre, avgrenset område vil lettere omfattes enn et større område der avgrensningen er uklar. Bestemmelsen kan f.eks. innebære at trær hvor vilt har sitt reir i yngletiden ikke hogges unødig,"
- (17) Etter utvalgets syn går det klart frem av sitatet at bestemmelsen ikke er begrenset til å beskytte reir for viltlevende dyr i yngletiden. Tvert imot vises det til at det må foretas en konkret vurdering. En slik konkret vurdering har lagmannsretten foretatt. Denne vurderingen er ikke angrepet i anken.
- (18) Utvalget konkluderer etter dette med at lagmannsretten ikke har tolket naturmangfoldloven

§ 15 feil.

- (19) A har gjort gjeldende at lagmannsretten ikke hadde adgang til å avsi ny dom, jf. straffeprosessloven § 345 annet ledd. Etter denne bestemmelsen kan det avses ny dom dersom de "nødvendige forutsetninger er til stede".
- (20) Begge de domfelte møtte og forklarte seg for lagmannsretten. Tingrettens premisser er grundige, og de domfelte har erkjent de faktiske forholdene. Etter utvalgets syn var det derfor ingen saksbehandlingsfeil at lagmannsretten avsa ny dom.
- (21) A har også anket over straffutmålingen og anfører at den fastsatte boten er for streng tatt i betraktning hans rolle i saken. Den er i tingrettens dom beskrevet slik:
- "I oktober 2012 tok B seg opp til furua ved hjelp av sin ATV- en sekshjuling- med det formål å sage ned treet. A hadde kjørt ATVen og saga til skogsbilveien fra hennes bopel. Da motorsaga satte seg fast i treet under saging gikk hun ned til A for å få hjelp. A tok med sin egen sag og ble med til treet. A fikk ut saga til B med hjelp av sin egen sag og sammen sagde de ned treet. A forklarte i retten at de byttet på å sage, noe retten legger til grunn."**
- (22) Lagmannsretten la til grunn at begge de tiltalte var klar over at det var kongeørnreir i treet, og at det ville bli ødelagt ved felling av treet.
- (23) A har med dette hatt en sentral rolle i forbindelse med fellingen av treet, og den fastsatte boten er etter utvalgets syn ikke for streng.
- (24) Utvalget finner det etter dette enstemmig klart at ankene ikke kan føre frem, og at de ikke bør tillates fremmet.
- (25) Økokrims aksessoriske motanke faller da bort, jf. straffeprosessloven § 311 annet ledd.
- (26) Beslutningen er enstemmig.

SLUTNING :

Ankene tillates ikke fremmet.

Toril M. Øie
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Ragnhild Noer
(sign.)

Riktig utskrift: